

גמרא

אמר רבי אבהו אמר רב תימא בר אשי אמר רב, נכנסה לו צפור
תחת כנפיו – כנפי בגדו, ואינה יכולה לצאת, אינו צריך לשחררה,
אלא יושב במקומו ומשמרו עד שתתקשה, כלומר עד שתצא שבת.
רב נחמן בר יצחק מקשה על רב ממשנתו: מתיב [הקשה] רב נחמן
בר יצחק, שנינו במשנתו, יושב הראשון על הפתח ומלאהו, וכא
השני יושב בצדו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו, הראשון
חייב והשני פטור, מאי לאו – האם אין כוונת המשנה, שהוא פטור
אם עשה כן, אבל אסור לעשות כן לכתחילה, וכמו כן יהיה אסור
לו להמשיך לשבת ולמנוע מהצפור לברוח, אף שהיא כבר לכודה.

מיישבת הגמרא: לא, אין כוונת המשנה שהוא פטור, אבל לכתחילה
אסור לעשות כן, אלא כוונתה שפטור ומותר לעשות כן. הגמרא
מוסיפה, שאף משמע כן ממשנתו: הכי נמי מסתברא – כך אף
מסתבר לפרש את המשנה, מדקתני סיפא – מכך ששנינו בסיפא של
המשנה, כהוכחה לדין האמור קודם לכן [והשני שישב לצד
הראשון, ונשאר לאחר שהראשון הלך, פטור], הא למה זה דומה
לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו, ודאי שמותר
לו לעשות כן לכתחילה, שהרי דרך כל אדם לנועל את ביתו, ומכלל
– ומשמע ומכך שהמשנה דימתה את הנועל את ביתו, לשני
המתיישב לצד הראשון, דאף ברישא היינו פטור ומותר. מסיקה
הגמרא: שמע מינה – אכן יש להוכיח כן.

איכא דאמרי – יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, אמר רב נחמן
בר יצחק, אף אנן נמי תנינא – אף אנו שנינו במשנתו כדברי רב
שמותר למנוע מהצפור לברוח, ששנינו, אף על פי שעמד הראשון
והלך לו, הראשון חייב והשני פטור. מאי לאו – האם אין כוונת
המשנה שפטור ומותר, וכדברי רב שהתיר לכתחילה לשמור על
הציפור. דוחה הגמרא: לא – אין כוונת המשנה שפטור ומותר, אלא
כוונתה שפטור, אבל אסור לעשות כן. חוזרת הגמרא ומוכיחה
כדברי רב נחמן בר יצחק: הא מדקתני סיפא, הא למה זה דומה
לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו, מכלל דפטור
ומותר, שמע מינה.

שמואל מביא שלשה מקומות, שבהם אף שכתוב 'פטור' אין הכוונה
שאסור לעשות כן, אלא מותר לכתחילה: אמר שמואל, כל פטורי
דשבת – כל מקום שהוזכר בדיני שבת 'פטור', היינו פטור אבל
אסור, כלומר אפילו במקום ששנינו שאם עשאה למלאכה מסוימת
פטור, מכל מקום לכתחילה אסור לעשותה, לבר מהני תלת – חוץ
משלשה אלו, דבהם אף ששנינו 'פטור', הדין הוא שפטור ומותר.
הראשון, המקום האחד הוא, משנתו ששנתה, שהשני שישב לצד
הראשון, ונשאר לאחר שהראשון הלך, פטור, והדין הוא שפטור
ומותר.

שואלת הגמרא: ומאי – ומנין דפטור ומותר. מבארת הגמרא: מכך
דקתני בסיפא של המשנה, הא למה זה דומה, לנועל את ביתו
לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו, ובדאי שמותר לנועל את ביתו
לכתחילה, שכן דרך כל אדם לעשות כן, ומכך, שאף 'פטור' שנשנה
במעשה שהמשנה דימתה לו, דהיינו שני שישב לצד הראשון,
הכוונה פטור ומותר.

ואידך – ומקום אחר [והשני במספר] הוא, מה ששנינו בברייתא,
המפסיד מורסא – המבקע מכה שיש בה ליחה בשבת, אם כוונתו
בביקוע לעשות לה פה – לתקן לה פתח קבוע שדרכו תצא הליחה,
חייב משום בונה, שבנה פתח. ואם כוונתו בביקוע המכה להוציא
ממנה את הליחה הנמצאת בה כעת, אולם אינו מקפיד שלא תיסגר
אחר הוצאת הליחה, אם כן אין מלאכת הפתיחה נחשבת למלאכה
שצריך לגוף המלאכה שכן הוא אינו זקוק לחור עצמו, אלא להוצאת
המורסא, ואם כן היא מלאכה שאין צריכה לגופה ופטור עליה. ואף
כאן ששנינו שהמפסיד מורסא פטור, הכוונה שאף לכתחילה מותר
לעשות כן כיון שמצטער.

מבררת הגמרא: ומאי דאבן פטור ומותר שמא דין הפסת מורסא

כשאר מלאכה שאין צריכה לגופה שאסור לעשותה לכתחילה.
משיבה הגמרא: דתנן לקמן (קכב), מותר לכתחילה ליטול בשבת
מחט של יד המשמשת לתפירת בגדים, כדי ליטול פה את הקוץ
שהיא מלאכת היתר, כיון שהמחט היא כלי שמלאכתו לאיסור
הניטל לצורך גופו. ומכך שהמשנה התירה לטלטל מחט עבור
הוצאת הקוץ, מוכח שמותר להוציא קוץ לכתחילה בשבת, והטעם
שאינו עובר בכך על מלאכת בונה, אף שבונה פתח לשם הוצאת
הקוץ, משום שאין לו צורך בפתח ולא אכפת לו שיסתם מיד, כך
שיצירת הפתח היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, שפטורים עליה,
ואף הותר לכתחילה להוציא משום שמצטרו. ולפי זה אף הפסת
מורסא שהותרה משום שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, הותרה
אף לכתחילה במקום שהוא מצטער.

ואידך – מקום אחר [שלישי במספר] שכתבו בו 'פטור', והדין הוא
שמותר לכתחילה, הוא מה ששנינו בברייתא, הוצד נחש בשבת, אם
מתעסק בו לצודו כדי שלא ישכנו, פטור. ואם צדו כדי להשתמש
בו לרפואה, חייב.

מבררת הגמרא: ומאי דפטור ומותר. משיבה הגמרא: דתנן לקמן
(קכא), בופסין – כופפים לכתחילה קערה של חרס על הנר בשביל
שלא תאחזו האש בקורה, ועל צויה של תרנגולים כדי שלא ישחק
בה הקטן ויתלכלך, ועל עקרב שלא תישך, והרי מבואר שמותר
לכתחילה לצוד בעלי חיים מזיקים כדי שלא יזיקו.

הדרן עלך האורג

פרק ארבעה עשר – שמנה שרצים

פרק זה עוסק בשלשה עניינים, החלק הראשון עוסק בדיני צידה והוא
המשך לדיני צידה שנשנו בפרק הקודם. והחלק השני עוסק
במלאכות האסורות מדרבנן, מחמת שהן נראות כמלאכה שנעשית
לצורך חול. והחלק השלישי עוסק במלאכות האסורות מחמת איסור
רפואה בשבת, ואף הן אסורות רק מדרבנן.

משנה

נאמר בתורה (ויקרא יא כט-ל) 'זה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ
החלד והעקרב והצב למינהו, והאנקה והבח והלטאה והחמט
והתנשמת'. ששמונה שרצים אלו בלבד נבלתם מטמאת, אבל שאר
השרצים אין נבלתם מטמאת. ובמשנה כאן יתבאר שאף לגבי שבת
דינם שונה משאר השרצים לענין הצד אותם והחובל בהם בשבת.
שמונה שרצים האמורים בתורה (שם) שנבלתם מטמאת, הוצדן – מי
שצד אחד מהם בשבת, והחובל בהן – או שחבל באחד מהם בשבת
ונצרר הדם בין הבשר לעור, חייב – הצד חייב, כיון שבמינו ניצוד,
דהיינו שהדרך לצוד אותם לצורך גופו. והחובל בהם חייב אף שלא
יצא דם, משום איסור נטילת נשמה שהוא תולדת שוחט, ושאר
שרצים ודומים שאין נבלתם מטמאת, כגון תולעים או נחשים
ועקרים, החובל בהן פטור, משום שאין להם עור, וכאשר נצרר
הדם ולא יצא, לא נעקר הדם ממקומו וסופו לחזור לקדמותו, והוצדן
לצורך גופו, כגון לרפואה, חייב, אבל שלא לצורך גופו, כגון שצד
אותם כדי שלא יזיקוהו, פטור, כיון שהיא מלאכה שאינה צריכה
לגופה.

חיה ועוף שפירשותו – שגדלו ברשות אדם, הוצדן בשבת פטור,
שהרי הם כניצודים ועומדים ולא שייך בהם צידה, והחובל בהן
חייב, כיון שיש להם עור.

גמרא

הגמרא מדייקת מהמשנה שלכל שמונת השרצים האמורים בתורה
יש להם עור ומבררת מי הוא התנא שסובר כך: מדקתני – מכך
שכתוב במשנה, שמונה שרצים האמורים בתורה החובל בהן חייב,

1 אף שלא יצא דם, מְכַלֵּל דְאִית לְהוּ עוֹר – משמע שיש לשרצים אלו
2 עור, ולפיכך חייב. מֵאֵן תִּנָּא – מי הוא התנא הסובר כן. משיבה
3 הגמרא: אָמַר שְׁמוּאֵל, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא, דְּתַנֵּן במשנה (חולין
4 קכב). רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר, שְׁמִנָּה שָׂרָצִים האמורים בתורה יֵשׁ
5 לָהֶן עוֹרוֹת, וכיון שיש להם עור ממש, עורותיהם אינם מטמאים
6 כבשר נבלתם, אבל רבנן סוברים שחלק משרצים אלו אין להם עור
7 ממש, ולכך עורותיהם מטמאים כבשרם, ולדבריהם, החובל באלו
8 שאין להם עור, פטור כשאר שקצים ורמשים האמורים במשנתנו
9 שאין להם עור.
10 רב חולק על שמואל וסובר שאין מחלוקת כלל לענין שבת אלא רק
11 לענין טומאה: רָבָה פַּר רַב הוֹנָא אָמַר רַב, אֶפִּילוּ תִימָא – אפילו
12 תאמר שהמשנה נשנתה כדעת רַבָּנָן הסוברים שחלק משרצים אלו

13 עורותיהם מטמאים כבשרם, אפשר ליישב, שְׁעָד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי – לא
14 חולקים רַבָּנָן עָלֶיהָ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, אֵלָּא לְעֵנִין טוּמְאָה, שהם
15 סוברים שעורותיהם מטמאים כבשרם, משום דְּכִתִּיב (ויקרא יא לא)
16 לאחר שהתורה מנתה את שמונת השרצים, 'אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם',
17 והאות ה"א בתיבה 'הטמאים' שהיא יתירה, באה לְרַבּוֹת שְׁעוֹרוֹתֵיהֶן
18 של שרצים אלו מטמאים כְּבִשְׂרָן, אֲכָל לְעֵנִין שַׁבָּת, אֶפִּילוּ רַבָּנָן
19 מוֹדוּ שיש להם עור, והחובל בהם חייב.
20 הגמרא מקשה על רב מבריייתא: וְכִי לְעֵנִין שַׁבָּת לֹא פְּלִיגִי רַבָּנָן על
21 רבי יוחנן בן נורי, וסוברים שהחובל בהם חייב, וְהִתְנִיָּא, הֵצֵד אַחֵד
22 מִשְׁמִנָּה שָׂרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה, או הַחוּבֵל בָּהֶן, חַיִּיב, לפי שיש
23 להם עור, דְּבִרֵּי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, אֵין עוֹר אֵלָּא

שבת דף קז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קסג

רבי יוחנן בן נורי אומר, שמנה שרצים יש להן עורות, והחובל
בכולם חייב. ומכך שחכמים שונים בברייתא, 'בשרצים שיש להן
עורות חייב', מוכח שלא לכל שמנות השרצים יש עור לענין שבת,
אלא יש מהם שאין להם עור ופטור, וקשה על רב שאמר שלענין
שבת לא נחלקו חכמים על רבי יוחנן בן נורי, והם מודים שהחובל
בכל שמנות השרצים חייב.
הגמרא מתרצת שהתנא קמא של ברייתא זו אינו בשיטת חכמים של
המשנה בחולין (קכב), אלא הוא כשיטת רבי יהודה שאכן חולק על
רבי יוחנן בן נורי אף לענין שבת: אמר רב אשי, אין להקשות
מברייתא זו על רב, משום שיש לומר שאכן חכמים החולקים במשנה
(סו) על רבי יוחנן בן נורי, אינם חולקים אלא לענין טומאה, אבל
לענין שבת הם מודים שהחובל בכל השמנה שרצים חייב, ונאמי – מי
הוא תנא קמא של ברייתא זו שחולק על רבי יוחנן בן נורי לענין
שבת, רבי יהודה הוא. דאזיל פתור גישתא – שהולך אחר מישוש
העור אם הוא עבה או לא, שאם הוא עבה ויש לו עור ממש אינו
מטמא כבשר, ואם אינו עבה מטמא, דתנן במשנה (סו), רבי יהודה
אומר, עור הלטאה דינו כחולדה – בעור החולדה (דהיינו חולד)
שאינו מטמא, כיון שהולכים אחר מישוש העור אם הוא עבה או לא,
ועור הלטאה הוא עבה, לכך אינו מטמא כבשר, ולדעתו, שלשת
השרצים שעורם מטמא, דהיינו, האנקה, והכת, והחומט, אין זו
משום שדורשים מהפסוק (ויקרא יא לא) 'אלה הטמאים', אלא משום
שאינן להם עור ממש, וממילא גם לענין שבת החובל בהם פטור, אבל
רפנן במשנה שם דפליגי עליה דרבי יוחנן בן נורי לענין טומאה, אין
זה אלא משום שמרבים מהפסוק (סו) שיש שרצים שעורותיהם
כבשרם אף שיש להם עור (שהרי מנו את הלטאה באלו שעורם
מטמא אף שעור הלטאה הוא עבה), אבל לענין שבת מודו ליה – הם
מודים לו, שהחובל בכל השמנה שרצים חייב כיון שיש להם עור,
וכדברי רב.
מקשה הגמרא: אי הוי – אם נאמר כך, שחכמים מודים לרבי יוחנן
בן נורי לענין שבת, הוי – זה שכתוב בברייתא לעיל (עא), דבבבלי רבי
יוחנן בן נורי, אינו מדויק, אלא דבבלי רבי יוחנן ומחלוקתו
[והחולקים עמו], מיבעי ליה – היתה הברייתא צריכה לשנות, שהרי
אף חכמים שחלקו עליו לענין טומאה סוברים כמותו לענין שבת.
מתרצת הגמרא: תני – אכן יש לשנות בברייתא, דבבלי רבי יוחנן בן
נורי ומחלוקתו.
הגמרא מביאה מקור לדין שהתבאר בברייתא שדווקא חבורה
שאינה חוזרת לקדמותה שמה חבורה: בעא מיניה (שאל) לוי מרבי,
מנין לחבורה שהיא נחשבת לחבורה דווקא כשאינה חוזרת
לקדמותה, אבל חבורה החוזרת לקדמותה, כגון אלו שאין להם עור
ממש ונצטר בהם הדם, או מכה קטנה שלא נצטר הדם, אינה חבורה.
השיב לו רבי, דבבבלי (ירמיה יג כג) הויחפד פושי עורו ונמר חבבדו
גם אתם תוכלו להטיב למדי הרע'. ויש לבאר, נאמי – מה הפירוש
חבבדו דתו, אילימא דקאי ריקמי ריקמי – אם נאמי שהוא מלשון
גוונים, ונמר' שנאמר בפסוק הכוונה לנמר ממש שיש לו הרבה
גוונים, אם כן יש להקשות, הוי – זה שכתוב בפסוק 'ונמר'
חבבדו דתו' אינו מדויק, אלא נמר גונו' מבעי ליה – היה צריך
לכתוב בפסוק 'נמר גונו', אלא צריך לומר ש'חבבדו דתו' הוא
מלשון חבורה, והפסוק בא להשמיע לנו שדין חבורה הוא כעורו של
פושי, מה עורו דפושי אינה חוזרת – כמו שעורו של כושי שהוא
שחור אינו יכול להשתנות ולהפוך להיות לבן, אף חבורה אינה
נקראת חבורה אלא אם אינה חוזרת לקדמותה, דהיינו שאין העור
מתרפא ושב לקדמותו, אלא הוא מתקשה במקום המכה. ומוכח
שהחבורה נחשבת לחבורה דווקא כשאינה חוזרת לקדמותה.
שנינו במשנה: ושאור שקצים כו' ורמשים החובל בהם פטור.
הגמרא מדייקת מהמשנה שההורג שאר שרצים חייב, ורוצה לתלות
זאת במחלוקת תנאים: מהמשנה משמע שרק כאשר חבל בשאר
שרצים פטור, הוי חורגן – אבל אם הרג שרצים אלו, הוי. מבררת

למה שפנו חכמים במשנה (חולין קכב) שעורותיהם כבשרם, דהיינו
האנקה והכת והלטאה והחומט. והקשינו, שהברייתא ודאי משובשת,
שהרי לא ניתן לפרש את דברי חכמים כפשוטו, משום שמדבריהם
משמע שלשרצים שמנו חכמים במשנה (סו) יש עור ממש, והלא
אדרבה – ההיפך הוא הנכון, למה שפנו חכמים אין להם עור,
שהרי חכמים מנו את אלו שאין להם עור ממש, שמשום כך עורם
מטמא כבשרם. ואמר אבאי לתרץ את הברייתא, שאכן אין הפירוש
בדברי חכמים כפשוטו, אלא הוי קאמר – כך אומרת הברייתא, אין
עור חלוק מבשר אלא למה שלא מנו חכמים, כלומר, אין דין העור
שונה מדין הבשר, אלא דווקא לארבעת השרצים שלא מנו חכמים
במשנה, שהם החולד והעכבר והצב והתנשמת, שעורם אינו מטמא
כבשרם, כיון שיש להם עור ממש, ולכך החובל בהם בשבת חייב,
אבל השרצים שמנו חכמים במשנה, שהם האנקה והכת והלטאה
והחומט, עורם מטמא כבשרם, כיון שאין להם עור, ולכך החובל בהם
בשבת פטור. ולפי פירוש זה קשה על דברי רב האומר שלדעת
חכמים חייב החובל בכל שמנות השרצים, שהלא בברייתא מבואר
שבארבעת השרצים שנמנו במשנה סוברים חכמים שהחובל בהם
בשבת פטור.
רבא דוחה את תירוצו של אבאי, ומתרץ את הברייתא באופן אחר,
ולפי תירוצו לא קשה על רב: אמר ליה רבא, הוי למה שפנו חכמים
קאמר – הרי התנא שונה בברייתא 'למה שמנו חכמים', ואם כן לא
ניתן לומר שכונת הברייתא לומר 'למה שלא מנו חכמים', משום
שהתנא אינו טועה בין מנו חכמים ללא מנו. אלא אמר רבא, הוי
קאמר – כך היא כוונת הברייתא, מדברי רבי יוחנן בן נורי משמע
שרק לענין שבת יש דין עור לכל שמנות השרצים, אבל לענין טומאה
הוא סובר שדורשים מהכתוב (ויקרא יא לא) 'הטמאים' שעורותיהם
מטמאים כבשרם, על כן אמרו חכמים, אין עור מטמא כבשר אלא
למה שפנו חכמים במשנה בחולין (סו), אבל השרצים שלא מנו
חכמים אין עורותיהם מטמאים כבשרם. ודווקא לענין טומאה הם
חולקים, אבל לענין שבת הם מודים שיש דין עור לכל שמנות
השרצים והחובל בהם חייב, וכפי שסובר רב שחכמים חולקים רק
לענין טומאה ומודים הם לענין שבת.
הגמרא מקשה על תירוצו של רבא: מבלל – משמע מדברי חכמים
שאמרו שאין עור מטמא כבשר אלא למה שמנו חכמים, דבבבלי רבי יוחנן
בן נורי סובר שהנך נמי – גם אותם שרצים דלא מנו חכמים במשנה,
עורותיהם מטמאין כבשרם, והוי קתני – והרי שנינו שם במשנה, רבי
יוחנן בן נורי אומר, שמנה שרצים יש להן עורות, והיינו לענין
שעורותיהם לא מטמאין כבשרם. ואם כן לא ניתן לפרש את דברי
חכמים בברייתא כדברי רבא.
הגמרא מביאה תירוץ אחר על הברייתא, ואף לפי תירוץ זה לא קשה
על רב: אמר רב אדא בר מתנה, תריין הוי – יש למחוק בברייתא
את תיבת 'אלא', ולשנות בברייתא כך, וחכמים אומרים, לענין
טומאה אין עור למה שפנו חכמים, ודווקא לענין טומאה הם
סוברים שאין דין עור לשרצים שמנו חכמים, אבל לענין שבת הם
מודים שלכל שמנות השרצים יש עור והחובל בהם חייב, וכפי שסובר
רב, אלא שרבי יוחנן בן נורי סובר שגם לענין טומאה יש להם עור,
וחכמים אומרים שלענין טומאה אין דין עור למה שמנו חכמים
במשנה.
הגמרא מקשה על רב מברייתא אחרת: ואבתי – ועדיין קשה על רב,
וכי לענין שבת לא פליגי – לא חולקים חכמים על רבי יוחנן בן נורי,
והתנאי, הצד אחד משמנה שרצים האמורים בתורה (סו יא כט-ל)
או החובל בהן – שחבל באחד מהם, תיב, ומוסיפה הברייתא,
ודווקא בשרצים שיש להן עורות חייב, אבל בשרצים שאין להם
עורות פטור החובל בהם. ומבארת הברייתא: ואיזו היא חבורה – על
איזו חבורה חייבים, כל שאינה חוזרת לקדמותה, והיינו כשנצטר
[נאסף ונקשר] הדם מתחת לעור במקום אחד, ואף על פי שלא יצא
מחוץ לעור, שכיון שהוא נצטר מתחת לעור שוב אינו נבלע בבשר.

הגמרא: **מאן תנא** – מיהו התנא שסובר דין זה. **אמר רבי ירמיה**, רבי אליעזר היא. דתנא, רבי אליעזר אומר, ההורג כינה בשבת חייב בהורג נמל שהיא חיה גדולה בשבת. אבל לרבנן ההורג כינה פטור, והוא הדין שאר שרצים.

הגמרא דוחה את דברי רבי ירמיה ומבארת את המחלוקת של רבי אליעזר וחכמים: מתקיף לה רב יוסף, מדוע העמיד רבי ירמיה דין זה כרבי אליעזר ולא כחכמים, הרי ניתן לומר שעד כאן לא פליגי – לא נחלקו רבנן עליה דרבי אליעזר ופוטרים את ההורגם בשבת, אלא דווקא בבניה, משום דאינה פרה ורבה – שאינה באה מפריה ורביה בדרך שאר בעלי חיים, אלא היא נוצרת מאלה מבושר אדם, אבל בשאר שרצים ורמשים דפרין ורבין – שבאים מפריה ורביה, לא פליגי – לא נחלקו רבנן על רבי אליעזר, וגם הם סוברים שההורגם חייב. וישנהם ורבנן ורבי אליעזר לא למדוה לאיסור הריגת בעלי חיים בשבת אלא מאילים מאדמים, שנשחטו במשכן לצורך עורותיהם. אלא שנחלקו איזה בעלי חיים יש ללמוד מהם, רבי אליעזר סבר, באילים, מה אילים שיש בהן בהריגתם נטילת נשמה, אף כל בעל חי שיש בו בהריגתו נטילת נשמה, ואף כינה יש בהריגתה נטילת נשמה, ולכך חייב על הריגתה. ורבנן סברי, באילים, מה אילים דפרין ורבין, אף כל דפרה ורבה, אבל ההורג כינה שאינה פרה ורבה פטור. ואם כן אין הכרח להעמיד את הדין שיוצא מהמשנה 'שההורג שאר שרצים חייב' כרבי אליעזר, אלא ניתן להעמיד את זה אף כרבנן.

אביי מקשה על מה שאמר רב יוסף שכנים אינם פרים ורבים: **אמר ליה אביי**, וכי כינה אין פרה ורבה, והאמר מר במסכת עבודה זרה (א), שבחלקו השלישי של היום יושב הקדוש ברוך הוא וזן את כל העולם, מפרני ראמים – חיה גדולה, ועד ביצי בינים. ומשמע שהכוונה היא לכינים קטנים בזמן שיוצאים מביציהם, ומוכח שכנים פרים ורבים, שהרי יוצאים מביציהם. מתרצת הגמרא: אין הכוונה לכינים בזמן שיוצאים מביציהם, אלא מינא הוא – זהו מין שרץ דמיקרי – והקרא ביצי בינים, אבל כינים אינם יוצאים כלל מביצה אלא הם נוצרים מבושר אדם.

הגמרא מקשה עוד על רב יוסף: והתנא, טפויי – מין שרץ וביצי בינים. ומשמע שכונת הברייתא לכינים שיוצאים מביציהם, ואם כן מוכח שהכינים פרים ורבים שהרי הם יוצאים מביציהם. מתרצת הגמרא: שגם כאן יש לפרש שאין הכוונה לכינים בזמן שיוצאים מביציהם, אלא מינא הוא דמיקרי ביצי בינים.

הגמרא מקשה על רב יוסף שאמר שלפי כולם ההורג שאר שרצים חייב: והרי פרעוש דפרה ורבה, ותניא, הצד פרעוש בשבת, רבי אליעזר מתיב, ורבי יהושע פומר. הרי שרבי יהושע פטור את הצד פרעוש אף שהוא פרה ורבה, ואם כן גם ההורג פטור. מתרצת הגמרא: **אמר רב אשי**, צידה אהרינה קרמית – אתה מקשה מצידה על הריגה, עד כאן לא פליגי – לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע, אלא לענין צידה, דמר – רבי אליעזר סבר, דבר שאין מינו ניצוד – שאין דרך לצודו, כגון פרעוש, חייב, ומר – רבי יהושע סבר פטור, לפיכך הצד פרעוש פטור, כיון שאין הדרך לצודו, אבל לענין הריגה של פרעוש, אפילו רבי יהושע מודה שחייב, משום שהוא פרה ורבה. שנינו במשנה: הצד לצורך חייב שלא לצורך פטור.

מבשרת הגמרא: **מאן תנא** – מיהו התנא שסובר שהצד שלא לצורך פטור. **אמר רב יהודה אמר רב**, רבי שמעון היא, דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה, וכאשר צד שרצים שלא לצורך גופו אלא רק כדי שלא יזיקו, הרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור.

הגמרא מביאה שיש ששונים את דברי רב שהמשנה כרבי שמעון על משניות אחרות: **איכא דמתני לה אהא** – יש ששונים את דברי רב על המשנה בעדיות (פ"ב מ"ד), המפיש מורקא – המבקע פצע שיש בו מוגלה בשבת, אם כוונתו לבקע כדי לעשות לה פה – שיהיה בה פתח מכאן ואילך, חייב, ואם כוונתו לבקע רק כדי להוציא ממנה לכה – לא מוגלה, ואינו חושש אם יסתם מיד, פטור. **מאן תנא** – מיהו התנא הסובר שאם אינו צריך לפתח פטור, **אמר רב יהודה אמר רב**, רבי שמעון היא, דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה, וכאן שהמלאכה היא עשיית פתח, כאשר אינו צריך לפתח אלא צריך להוציא את המוגלה, הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, ולכך הוא פטור.

ואיכא דמתני לה אהא – יש ששונים את דברי רב על המשך המשנה בעדיות (ש), הצד נחש בשבת, אם מתעסק בו שלא ישכנו, פטור, ואם צדו לצורך רפואה, חייב משום מלאכת צידה. **מאן תנא** – מיהו התנא הסובר שהצד כדי שלא ישכנו פטור, **אמר רב יהודה אמר רב**, רבי שמעון היא, דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, וכאשר אינו צריך את צידת הנחש, אלא צדו רק שלא ישכנו, ואם לא היה נושכו, לא היה צדו, הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה.

הגמרא מביאה דין בענין השולח דג מן הים: **אמר שמואל**, השולח – המגביה ומוציא דג מן הים, בין שיש בו – שהדג התייבש בחלקו כשיעור רוחב סלע – מין מטבע, חייב משום נטילת נשמה, אף אם החזירו למים כשהוא עדיין חי, כיון שימות. **אמר רבי יוסי בר אבין**, ובין סנפיריו – ודווקא שנתייבש בין סנפיריו חייב, שאז ודאי שימות, אבל אם נתייבש במקום אחר, יכול לחיות, ופטור. **אמר רב אשי**, לא תיקא – אל תאמר שחייב רק כאשר יבש ממש, אלא אפילו יבש קצת, דעבר רירי – שוב ריר ממנו ואם נוגעים בו נמשך עם האצבע חוט מהריר, גם חייב.

הגמרא מביאה דין בענין לדלול עובר במעי אמו: **אמר מר בר המדורי אמר שמואל**, הושיט אדם את ידו למעי בהמה, ודלדל – עקר עובר שבמעי ממקום חיבורו, והפילה על ידי זה את עוברו, חייב. מבשרת הגמרא: **מאי טעמא** – משום איזה מלאכה ניתן לחייבו. **אמר רבא**, בר המדורי אסכרא לי – הסביר לי טעמו של דבר זה, לא – וכי לא אמר רב ששית, האי מאן דתלש בשותא מהימי והיני – התולש כשות שגדל על מיני קוצים ויונק דרכם מהקרקע, מיתייב משום עוקר דבר מגידולו שהיא תולדת קוצר, ואף על פי שאינו מחובר לקרקע. הרי שאפילו על דבר שאינו מחובר לקרקע חייבים משום קוצר, הקא נמי – אף כאן בדלדל עובר במעי אמו, מיתייב משום עוקר דבר מגידולו, שעקרו ממקום גידולו אף שאינו מחובר לקרקע.

דין נוסף בענין עוקר דבר מגידולו: **אמר אביי**, האי מאן דתלש – מי שתולש